

Araştırma Makalesi / Research Article

KADIN HEKİMLERDE İŞ YAŞAM DENGESİ ÖLÇEĞİNİN YAPI GEÇERLİLİĞİNİN DOĞRULAYICI FAKTÖR ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Arzu EKİNCİ DEMİRELLİ¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Fisher, Bulger ve Smith'in 2009 yılında geliştirdiği iş-yaşam dengesi ölçeğini kadın hekimler nezdinde değerlendirerek, ölçeğin benzeşim ve ayırışım geçerliliğini sağladığı ve yapı geçerliliğine sahip olduğunu doğrulayıcı faktör analizi ile göstermektir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Ekinci ve Sabancı tarafından 2021 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasından farklı olarak yapı geçerliliğinin gösterilmesinde benzeşim ve ayırışım geçerliliğine sahip olduğunu CR, AVE, \sqrt{AVE} MSV ve ASV kriterlerini dikkate alarak göstermek amaçlanmıştır. Araştırma Kadın Hekimler Eğitime Destek Vakfına üye 181 gönüllü kadın hekimle yapılmıştır. Öncelikle açıklayıcı faktör analizi yapılarak ölçeğin 17 madde, 4 faktörlü yapısı elde edilmiş ve boyutların toplam varyansın %69,494'ünü açıkladığı görülmüştür. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.861 olarak hesaplanmış, ölçek yüksek düzeyde güvenilir bulunmuştur. Ölçeğin hipotez ile belirlenen faktör yapılarına uygunluğunu test etmek üzere birinci düzey ve ikinci düzey çok faktörlü doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. DFA sonucunda elde edilen $\Delta\chi^2/df$, RMSEA, SRMR, GFI, NFI, IFI ve CFI uyum indeksleri değerlendirilmiş, birinci düzey çok faktörlü modelin iyi bir uyuma sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Önerilen modele ait CR, AVE, \sqrt{AVE} , MSV ve ASV değerleri hesaplanarak ölçeğin benzeşim ve ayırışım geçerliliğini sağladığı ve sonuçta kadın hekimlerin iş-yaşam dengesini belirlemede hem geçerli hem de güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğrulayıcı Faktör Analizi, İş-Yaşam Dengesi Ölçeği, Kadın Hekimler, Yapı Geçerliliği

JEL Sınıflandırması: M50, M54

INVESTIGATION OF CONSTRUCT VALIDITY OF THE WORK-LIFE BALANCE SCALE IN FEMALE PHYSICIANS WITH CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the work-life balance scale developed by Fisher, Bulger and Smith in 2009 among female physicians and to show, through confirmatory factor analysis, that the scale provides convergent and discriminant validity and has construct validity. The scale was adapted to Turkish by Ekinci and Sabancı in 2021. In this study, it is aimed to show that the scale has convergent and discriminant validity in demonstrating its construct validity, unlike the Turkish adaptation study, by

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, İİBF, Batman, Türkiye, arzu.demirelli@batman.edu.tr

taking into account the CR, AVE, $\sqrt{\text{AVE}}$, MSV and ASV criteria. The research was conducted with 181 volunteer female physicians who are members of the Female Physicians Education Support Foundation. First, exploratory factor analysis was conducted to obtain the 17-item, 4-factor structure of the scale, and it was seen that the dimensions explained 69.494% of the total variance. Cronbach's alpha internal consistency coefficient was calculated as 0.861, and the scale was found to be highly reliable. First-level and second-level multi-factor confirmatory factor analyzes were conducted to test the scale's suitability for the factor structures determined by the hypothesis. $\Delta\chi^2/df$, RMSEA, SRMR, GFI, NFI, IFI and CFI fit indices obtained as a result of CFA were evaluated and it was revealed that the first level multi-factor model had a good fit. By calculating the CR, AVE, $\sqrt{\text{AVE}}$, MSV and ASV values of the proposed model, it has been shown that the scale provides convergent and discriminant validity and that it can be used as a valid and reliable measurement tool in determining the work-life balance of female physicians.

Keywords: *Confirmatory Factor Analysis, Construct Validity, Female Physicians, Work-Life Balance Scale*

JEL Classification Codes: *M50, M54*

EXTENDED SUMMARY

Research Questions & Purpose

This study was conducted to ensure the construct validity of the work-life balance (WBL) scale developed by Fisher et al. in 2009. Establishing construct validity enhances the appropriateness and effectiveness of the scale. Research conducted with a scale that has construct validity ensures that the concept is accurately measured and the results are more reliable. The Turkish adaptation of the WBL scale was conducted by Ekinçi and Sabancı in 2021. Unlike the Turkish adaptation study of the scale, this study aims to demonstrate similarity and differentiation validity based on CR, AVE, MSV, and ASV criteria.

Literature Review

Maintaining a balance between work and personal life has long been a focal point for individuals invested in improving the overall quality of their work life and its impact on their overall quality of life (Guest, 2002: 256). Literature research has revealed that female doctors often become exhausted from fatigue after fulfilling their duties and are unable to meet their family responsibilities after being on call (Adisa et al., 2014: 31). It is observed that female doctors, who need to prioritize their responsibilities at home and towards their families, struggle to maintain a balance in this regard, experiencing an imbalance between work and family (Addagabottu & Battu, 2015: 33). The ability of female doctors to maintain work-life balance is crucial not only for their overall well-being but also for the well-being of their patients (Behzadpoor, 2020: 34). Ultimately, this balance has a significant impact on their work-life harmony and job performance (Dousin et al., 2022: 376).

Methodology

The study has been planned as a causal study method among quantitative research methods. The population of the study consists of members of the Foundation for Support of Women Doctors in Education (KAHEV). Convenience sampling method was applied in the research. Survey method was used as the data collection technique. The online survey form created was

shared in the KAHEV WhatsApp group. 181 female doctors voluntarily answered the survey. Exploratory factor analysis was conducted to reveal the factor structure of the scale in data analysis, confirmatory factor analysis was performed to determine the compatibility of the scale with the data, and Cronbach's alpha value was calculated to assess the scale's reliability. Following CFA, validity testing was aimed for the most suitable measurement model identified, where convergent and discriminant validity were examined.

Ethical approval was obtained from the Ethics Committee of Batman University on 18/04/2023 with decision number 106734 for the research.

Results and Conclusion

EFA revealed the 4-factor structure of the scale in the literature. The Cronbach's alpha value was calculated for the reliability of the dimensions. "Negative impact of work on life" had $\alpha=0.879$, "Negative impact of life on work" had $\alpha=0.849$, "Positive impact of work on life" had $\alpha=0.895$, and "Positive impact of life on work" had $\alpha=0.811$. Considering these results, it can be said that the scale is highly reliable (Hair vd., 2010: 680).

First-level and second-level CFA analysis have been conducted. For the first level, $\chi^2/df = 1.593$, RMSEA = 0.057, CFI = 0.96, GFI = 0.90, SRMR = 0.06, NFI = 0.90 values were obtained, indicating that the data showed good/acceptable fit. In the second-level CFA, although χ^2/df showed an acceptable fit, other fit indices were found to be incongruent even after applying the recommended modifications. Consequently, it was determined that the best model created is the modified first-level CFA model.

To determine the construct validity of the scale, it is necessary to demonstrate the adequacy of both convergent and discriminant validity. Initially, composite reliability (CR) values exceeding 0.70 have been calculated for the four dimensions of the scale. Average variance extracted (AVE) values higher than 0.50 have been obtained. It has been observed that $CR > AVE$ for all dimensions, indicating the fulfillment of convergent validity. For discriminant validity, maximum shared variance (MSV) values have been calculated as the square of shared variances, while average shared variance (ASV) values have been calculated as the mean of shared variances squares. The criteria of $ASV < AVE$, $MSV < AVE$, and $ASV < MSV$ confirm the scale's discriminant validity (Sürücü & Maslakçı, 2020: 2704; Gürbüz, 2021: 83).

Another criterion for discriminant validity highlights the necessity of correlations between factors and the condition that the square root of AVE for each factor should exceed its correlations with other factors (Fornell & Larcker, 1981). Analyzing Table 11 presenting CR, AVE, \sqrt{AVE} , MSV, ASV, and correlation values in combination with these criteria, it can be concluded that the data support the modified first-order confirmatory factor model of work-life balance scale, confirming both convergent and discriminant validity.

1. Giriş

İnsan hayatının temeli olan iş ve iş dışı yaşam birbirinden ayrı tutulamayan iç içe geçmiş kavramlardır. İnsanların çabası ise söz konusu iki kavramı hayatlarında dengede tutmaya çalışmaktır. Çünkü herhangi birinin hayatlarından kayması durumunda diğeri de bundan etkilenecektir. İş hayatında sıkıntı yaşayan birey mevcut durumunu aile ve sosyal yaşamına, sosyal yaşamında sıkıntı yaşayan birey ise iş yaşamına yansıtacaktır. Sonuçta iş ve yaşamında mutsuz olan kişi tükenmişliğe sürüklenecektir. Hal böyle olunca kişinin daha başarılı bir iş ve aile yaşamı için ikisini dengede tutabilmesi önem arz etmektedir. İş-yaşam dengesi, bireyin iş yaşamı, aile ve kişisel hayatı arasındaki denge olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2017: 54). İş-yaşam dengesi, göreve “İş” ve “Yaşam” arasında uygun şekilde öncelik verilmesini ve profesyonel çalışma ile kişisel çalışma arasında dengeye ulaşılmasını gerektirir (Pandey & Pandey, 2016: 319). Guest (2002: 265) iş-yaşam dengesini örgütsel ve bireysel faktörler olmak üzere ikiye ayırarak tanımlamaktadır. Örgütsel faktörler işin sorumlulukları ve kültürü ile evle ilgili sorumluluklar ve ev kültüründen oluşmaktadır. Bireysel faktörler ise; kişinin işinde uyumlu olması, kişinin sahip olduğu kişilik özellikleri, kişisel kontrol durumu, zorluklarla mücadele etme gücü, enerji, cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve kariyer süreçleridir.

Tarihte kadın çalışanlar 1960’lar ve 1970’ler boyunca işverenler tarafından çocuk bakımı ve ev işleri gibi sorumlulukları sebebi ile bir sorun olarak görülmüşlerdir. 1980’lerde, iş yaşamına katkıda bulunan kadınların değerinin ve onların ihtiyaçlarının farkına varan Merck, Deloitte, Touche ve IBM gibi öncü kuruluşlar, insan kaynakları politika ve prosedürlerinde yeniliğe gitmişlerdir. Yenilikler arasında çalışan yardım programları, esnek zamanlı çalışma, home office çalışma, doğum izni ve çocuk bakım yerleri gibi imkanlar yer almıştır. Bununla birlikte erkekler de iş ve yaşam hayatlarıyla ilgili endişelerini dile getirmeye başlamış ve geçen on yılın ardından iş-yaşam dengesi, sadece bir kadın meselesi olmaktan öte erkekleri, aileleri, kuruluşları ve kültürleri etkileyen bir mesele olarak görülmeye başlamıştır (Bird, 2006: 22).

Günümüzde giderek zorlaşan iş ve yaşam şartlarında kadınlarda erkekler gibi iş yaşamında profesyonel olarak görev almakta ve birçok alanda mücadele etmektedirler. Kadınlar kariyerlerinde büyük başarılar elde ederken ailelerine karşı sorumlulukları azalmadan devam etmektedir. Aile hayatında hamilelik süreci, çocuk bakımı ve ev işleri gibi sorumluluklar kadın çalışanların omuzlarına daha fazla yük bindirmektedir. Mesai saatlerinin yoğunluğu veya iş yerinde aşırı yorulma sebebi ile eve gittiklerinde aileleriyle ilgilenecek enerjiyi kendilerinde bulamama ve kendilerine dahi vakit ayıramamaktadırlar. Bunun tam tersi olarak bireylerin yaşamlarında yaşadıkları olumsuzluklardan dolayı iş yaşamlarının etkilendiği durumlar da olabilmektedir. Kadınların evde bakmakla yükümlü oldukları hasta aile büyüklerinin varlığı, çocuklarının okula gidemedikleri zamanlar, eş ile ilgili yaşanan problemler ve ev ile ilgili üstlenilen sorumluluklar nedeniyle işe gidememe veya işe geç kalma sıkıntıları olabilmektedir. Bu durumun kişide işe odaklanamama ve işte verimli olamama problemlerine sebep olduğu bilinmektedir (Polat, 2018: 192).

Görüldüğü üzere iş-yaşam dengesinin araştırılması, problemlerin belirlenmesi ve düzeltmeye gidilmesi çalışan ve iş veren açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda iş-yaşam dengesi ile ilgili yapılan araştırmaların niceliksel ve niteliksel olarak artırılması gerekmektedir. Araştırma sonuçlarının topluma faydalı olması için araştırma yapılırken kullanılan ölçme araçlarının geçerli ve güvenilir olması temel faktörlerdendir. Özellikle sosyal bilimlerde alanında

çalışan araştırmacılar çalışmalarında belirledikleri problemlerle ilgili ilgilendikleri değişkenlerden oluşan kavramsal bir model geliştirerek analizlerini yaparlar. Araştırmaları için sıklıkla anket yoluyla veri toplamakta ve bu doğrultuda konu ile ilgili oluşturulmuş hazır ölçeklerden yararlanmaktadırlar. Araştırmalarda kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir olması, araştırma sonuçlarının faydalı olması için önem arz etmektedir. Geçerli ve güvenilir kavramları birbiriyile yakından ilişkili olmalarına rağmen ölçme aracının farklı özelliklerini temsil etmektedir. Genel olarak bir ölçüm aracında güvenilirlik tek başına geçerliliğin sağlanması için yeterli değilken, ölçme aracı geçerliyse güvenilir olduğundan bahsedilebilmektedir. Bu nedenle araştırmacıların kullandıkları ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirliklerinin incelenmesi gerekmektedir (Gürbüz & Şahin, 2018: 331). Aksi takdirde araştırmacıların araştırma bulgularını yorumlaması sağlıklı olmayacaktır. Araştırmacı yeni bir ölçek geliştirmemesi durumunda orijinal araştırmanın yapıldığı ülkenin yerel dilinde daha önce oluşturulmuş geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş bir ölçeği kullanabilir. Ancak araştırmada kendi örneklemeyle de ölçeğin yapı geçerliliğinin test edilmesinin yanında, ölçeğin benzeşim ve ayrışım geçerliliğine sahip olduğunun gösterilmesi de gerekmektedir. Benzeşim geçerliliği, değişkenlere ilişkin ifadelerin birbirleriyle ve oluşturdukları faktörlerle ilişkili olduğunu ifade eder; böylece belirli bir yapıyı ölçmek için tasarlanan ölçme aracının, amaçlanan yapıyı doğru ölçtüğü düşünülmektedir. Ölçme araçlarının birleşim geçerliliğinin sınanmasında birleşik güvenilirlik CR (composite reliability) ve ortalama açıklanan varyans AVE (Average Variance Extracted) değerlerinden yararlanılır (Hair vd., 2011: 146). Ayrışım geçerliliğinin sınanmasında ise maksimum paylaşılan varyansın karesi MSV (Maximum Squared Variance) ve paylaşılan varyansın karesinin ortalaması ASV (Average Shared Square Variance) değerlerinin hesaplanması gerekir. ASV bir faktörün diğer faktörlerle paylaştığı varyansın karelerinin toplamının paylaşılan varyans sayısına bölünmesi ile elde edilir (Çakır, 2020: 69).

Literatürde iş-yaşam dengesi alanında yapılan araştırmalar incelenirken kullanılan farklı ölçeklerle karşılaşmıştır. Bu çalışmada incelenmek üzere Fisher vd. (2009)'nin geliştirdiği ölçek tercih edilmiştir. Ölçekte “işin yaşam üzerindeki olumsuz etkisi”, “yaşamın iş üzerindeki olumsuz etkisi”, “işin yaşam üzerindeki olumlu etkisi” ve “yaşamın iş üzerindeki olumlu etkisi” ayrı ayrı dört boyutta ölçülmektedir (Fisher vd., 2009: 444). Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Ekinci ve Sabancı tarafından 2021 yılında yapılmış, araştırmada ilköğretim ve orta okulda görev yapan 203 öğretmenin iş-yaşam dengeleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda ölçeğin öğretmenlerin iş ve yaşam dengesini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir (Ekinci & Sabancı, 2021: 162). Bu çalışmada ise iş-yaşam dengesi ölçeğinin Türkçe uyarlama çalışmasından farklı olarak yapı geçerliliğinin gösterilmesinde benzeşim ve ayrışım geçerliliğine sahip olduğunu CR, AVE, MSV ve ASV kriterlerini dikkate alarak göstermek amaçlanmıştır.

Bu amaçla iş-yaşam dengesini sağlamanın zor olduğunun bilindiği sağlık sektörü çalışanlarından kadın hekimler bu araştırma için tercih edilmiştir. Yapılan literatür araştırmasında da kadın hekimlerin görevlerini yerine getirdikten sonra yorgunluktan bitkin düştükleri ve nöbet çıkışlarında aile sorumluluklarını yerine getiremez hale geldikleri saptanmıştır (Adisa vd., 2014: 31). Evlerine ve ailelerine karşı sorumluluklarını da önemsemeleri gereken kadın hekimlerin, bu konuda dengeyi sağlamakta zorlandıkları, iş ve aile arasında dengesizlik yaşadıkları görülmektedir (Addagabottu & Battu, 2015: 33). Kadın hekimlerin iş-yaşam dengesini sağlayabilmeleri sadece onların genel refahı için değil, aynı zamanda hastalarının refahı için

de önemlidir (Behzadpoor, 2020: 34). Kadın hekimler hastalarına karşı doğru teşhis ve tedavi yöntemleri uygulamaları gereken son derece dikkat ve özveri isteyen bir meslek icra etmektedirler. Yoğun geçen mesai saatleri sonrasında gece nöbetleriyle birlikte uzun saatler boyunca çalışmaları istenmektedir, bu tür bir baskı fiziksel ve ruhsal sağlıklarını etkilemekte ve dolayısıyla işlerinde devamsızlığa yol açmaktadır (Pandey & Pandey, 2016: 319). Bu durum sonuçta iş-yaşam dengeleri ve iş performansları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır (Dousin vd., 2022: 376). Üstelik yaşanan herhangi bir depresyon, yangın, kaza, salgın hastalıklar gibi olağan üstü durumlarda iş yükleri daha da artmaktadır. Son yüzyılda yaşanan Covid-19 salgın sürecinde, farklı sektörlerdeki çalışanların evden çalışma sistemine geçmesine rağmen, kadın hekimler bu süreci hastanede enfeksiyon riskiyle geçirmiş ve hatta mesai sonraları ailelerine bulaştırma riskinden dolayı evlerine dahi gidemeyip misafirhane veya otelde konaklamak durumunda kaldıkları bilinmektedir. Aksu & Orak (2022: 145) yaptıkları çalışmada Covid-19 salgını sürecinde sağlık çalışanlarının iş-yaşam dengelerinin azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu konuda yapılacak olan araştırmaların önemi sebebi ile çalışmada iş yaşam dengesi ölçeğinin kadın hekimler üzerinde yapılacak araştırmalarda kullanılabilecek benzeşim ve ayrışım geçerliliğine sahip yapı geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek olduğunu göstermek amaçlanmıştır.

2. Faktör Analizi Tanımı ve Türleri

Faktör analizi, çok sayıda ifadenin bir araya gelmesiyle oluşan yapıların birbiriyle ilişkili olabileme durumlarını ortaya koymayı hedefleyen istatistiksel analiz tekniğidir (Kim & Muller, 1978). Faktör analizi literatürde açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi olmak üzere iki temel analizle bilinmektedir.

2.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Sosyal bilim çalışmalarında kavramları oluşturan yapıların genellikle alt boyutlar ve bu alt boyutlara ait çok fazla maddelerden oluştuğu gözlenmektedir. Faktör analizi ile araştırma kapsamındaki bu çok sayıda ki ifadelerin aslında birkaç temel ifade ile incelenip incelenebileceğini belirlemeye çalışılmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2018: 317). Bu bağlamda faktör analizinin ana amacı olan boyut indirgemedeki sıklıkla kullanılan türü açıklayıcı faktör analizidir (exploratory factor analysis) (Yaşlıoğlu, 2017: 76). Açıklayıcı faktör analizi (AFA), çok sayıda değişkenden oluşan veri setini, öncelikli olarak belirli sayıda gruplara ayırmayı amaçlamaktadır. Oluşturulan grupların birbirleriyle minimum korelasyona sahip olmaları beklenirken her bir grubun içindeki değişkenlerin arasında ise yüksek korelasyonun olması beklenmektedir (Karagöz, 2021: 104). AFA sonrasında, çok sayıdaki değişken azaltılarak yapıyı daha az sayıda ve daha yüksek açıklama gücüyle temsil eden faktörler belirlenmiş olacaktır (Conway & Huffcutt, 2003: 149).

2.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Sosyal, fen ve sağlık bilimlerinde özellikle ölçek geliştirme çalışmalarının ilk aşamalarında açıklayıcı faktör analizi ile faktörler (gizil değişken, örtük değişken) ile bu faktörlerin içinde yer alan maddeler (gözlenen değişken) belirlenerek model oluşturulmaktadır. Belirlenen faktörler ile oluşturulan modelden yararlanılarak yapılan çalışmalarda, eldeki örneklem verileri ile önceden belirlenmiş modelin doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) kullanılmaktadır. DFA kuramsal bir dayanağı olan önceden ortaya konmuş

daha az sayıdaki gizil ve gözlenen değişkenler arasındaki modelin doğruluğunu teyit etmeyi amaçlayan bir yapısal eşitlik modellemesidir (Ergül & Yılmaz, 2020: 42). Yapısal eşitlik modellemesi (YEM)'in iki temel özelliği bulunmaktadır: Birincisi, tanımlanan çoklu ve karmaşık modelleri aynı anda analiz edebilmektedir. İkinci özelliği ise, geleneksel çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemlerinin aksine YEM'de ölçmeden kaynaklı hatalar hesaplanabilmektedir (Yemez, 2016: 105). Doğrulayıcı faktör analizi modeli beş aşamadan oluşmaktadır.

2.2.1. Modelin Belirlenmesi

Doğrulayıcı faktör analizinin en önemli aşamalarından biri daha önce kuramca desteklenen veya farklı kültürlerde test edilen önceki araştırmalar temelinde modelin belirlenmesidir.

2.2.2. Modelin Tanımlanması

Model parametreleri daha önce belirlenmiş kuramsal temel doğrultusunda tanımlanır. Modelde gizil değişkenlerin gözlenen değişkenlere neden olduğu varsayıldığı için nedensel akışın yönünün gizil değişkenden gözlenen değişkene doğru olması beklenir (Kelloway, 1989, akt. Çokluk vd., 2021: 265).

2.2.3. Modelin Tahmin Edilmesi

DFA'da tanımlanan ölçüm modelinde tahminde bulunulan her bir parametre değerinin, mümkün olduğunca tahmin edilen varyans- kovaryans matrisi ile örneklem varyans-kovaryans matrisine yakın değerler alması amaçlanmaktadır (Aytaç & Öngen, 2012: 16). Bu süreçte kestirim yöntemlerinden hangisinin tercih edileceği doğru bulgular elde etmek adına önemli bir karar sürecidir. Uygulanan kestirim metodu model parametrelerini, standart hataları ve uyum iyiliği indeks değerlerini etkilemektedir. DFA'da sıklıkla sürekli değişkenler için gözlenen değişkenlerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olduğunu varsayan maksimum olabilirlik (maksimum likelihood – ML) metodu tercih edilmektedir (Koğar, 2021: 89). Normal dağılım varsayımının sağlanmadığı ve sürekli olmayan sıralı veri setlerinde ise en uygun kestirim yönteminin DWLS metodu olduğu ve en doğru bulgulara DWLS metoduyla ulaşıldığı bilgisine literatürde birçok çalışmada yer verilmektedir (Forero vd., 2009: 626; Koğar & Yılmaz Koğar, 2015: 353).

2.2.4. Model Uyumunun Değerlendirilmesi

Modelin belirlenmesi ve tanımlanmasının ardından araştırma verileri üzerinden model parametreleri hesaplanır. Araştırma verisi ile önerilen modelin ne derecede uyduğu değerlendirilir. Uyuşma ise tanımlama sonucunda sabitlenen ve serbest bırakılan parametrelerle oluşturulan gizil kovaryans matrisinin gözlenen kovaryans matrisi ile benzeşmesidir (Çokluk vd., 2021: 266). Model testi elde edilen uyum indekslerinin değerlendirilmesiyle yapılmaktadır. Uyum testleri çoğunlukla örneklemde elde edilen kovaryans matrisinin teoride var olan modele ait kovaryans matrisine olan uzaklığının incelenmesine dayanır. Matrisler arasındaki farkın azlığı veri ile teorik modelin uyumuna işaret eder. Modelin test edilmesiyle elde edilen uyum indeksleri (Goodness of fit indices) dikkate alınarak model ile veri arasında ki uyum değerlendirilir (Karagöz, 2021: 690).

Ki-kare uyum iyiliği değeri (Chi-square goodness of fit): Önerilen model ile verinin uyumunu test eder ve χ^2 değerinin anlamsız çıkması beklenir. χ^2 değeri örneklem büyüklüğünden etkilendiği için serbestlik derecesine oranı daha güvenilir sonuç verir (χ^2/df). $0 < \chi^2/df < 2$ ise iyi uyumu, $2 < \chi^2/df < 3$ ise kabul edilebilir uyumu gösterir (Gürbüz & Şahin, 2018: 345).

Ortalama Hataların Karekökü (Root mean square residual, RMR): Evrene ait kovaryans matrisi ile örnekleme ait kovaryans matrisi arasındaki artık kovaryansı test eder. Standardize edilmiş hali SRMR olarak ifade edilir. $0 \leq SRMR \leq 0,05$ iyi uyumu, $0,05 \leq SRMR \leq 0,08$ kabul edilebilir uyumu gösterir (Gürbüz & Şahin, 2018: 345).

Yaklaşık hataların ortalamasının karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA): Serbestlik derecesini de dikkate alarak modelin örneklem kovaryansı ile ne derece uyumlu olduğunu test eder. $0 < RMSEA < 0,05$ iyi uyum, $0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$ kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Karagöz, 2021: 694).

Karşılaştırılmalı uyum indeksi (Comparative Fit Indices, CFI): Serbestlik derecesini ve örneklem büyüklüğünü dikkate alarak test edilen modeli temel modele göre kıyaslar. $0,97 \leq CFI \leq 1$ iyi uyum, $0,95 \leq CFI \leq 0,97$ kabul edilebilir uyumu göstermektedir.

Normlaştırılmış uyum indeksi (Normed fit index, NFI): CFI'dan farklı olarak χ^2 dağılımının gerektirdiği şartlara bağlı olmaksızın karşılaştırma yapar. $0,95 \leq NFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq NFI \leq 0,95$ ise kabul edilebilir uyumu gösterir (Karagöz, 2021: 692).

İyi uyum indeksi (Goodness of Fit Index, GFI): Örneklem ile türetilmiş kovaryans matrisinin farklarının karesinin toplamıdır. $0,95 \leq GFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq GFI \leq 0,95$ ise kabul edilebilir uyumu gösterir (Çokluk, 2021: 269).

Artırımlı uyum indeksi (Incremental Fit Index, IFI): ise uyum göstermek için 0,95 üstü değer alması beklenmektedir. $0,95 \leq IFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq IFI \leq 0,95$ ise kabul edilebilir uyumu gösterir.

2.2.5. Modelin Modifikasyonu

DFA'da yapısal modellerin sayısı, yapıların gösterge değişkenler ile olan ilişkileri ve analiz sürecine dahil edilmemiş ölçme hataları arasındaki ilişkilerin varlığı gibi birçok durum modifikasyonu gerekli kılabilir. Modifikasyon indeks değerleri gösterge değişkenler ve gizil değişkenlerin birbirleriyle arasında var olan kovaryansı dikkate alarak model için modifikasyon önerisinde bulunur (Çokluk vd., 2021: 272-273). Analiz sonucunda kurulan modele ilişkin elde edilen uyum indeks değerlerine göre, uyum yeterli düzeyde sağlanamadıysa, kuramsal yapıya bağlı kalmak kaydıyla, modifikasyonlar yapılarak model uyumu artırılabilir. Modelde aynı gizil değişkene ait gözlenen değişkenlerin hata terimleri ilişkilendirilebilir. Modifikasyonlar modelde ilk olarak ön görülemeyen ancak ilgili düzenlemenin yapılmasıyla modelde ulaşılabilecek ki-kare değerini gösterir (Karagöz, 2021: 696).

2.3. Yapısal Geçerlilik

Toplumsal olaylarla ilgili yapılan araştırmalarda incelenen değişkenler çoğunlukla tek bir boyut altında toplanamazlar, bu değişkenler kuramsal alt yapıları incelenerek çok boyutlu kavramsal yapı olarak ifade edilirler. Ortaya konulan bu kavramsal yapının ölçme aracı ile ne

derede doğru ölçüldüğünü belirlemek amacı ile yapısal geçerliliğin incelenmesi gerekmektedir (Akyüz, 2018: 186; Karagöz & Bardakçı, 2020: 29). Yapı geçerliliği kullanılan ölçeğin ölçmeyi amaçladığı tutum, davranış veya kavramı, yani oluşturulan teorik yapıyı ölçme derecesi ile ilgilidir. Başka bir deyişle incelenen ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olması ölçülmek istenen yapıyı kanıtladığı anlamına gelmektedir. Ancak geçerlik incelenirken oluşturulmuş modelin uyum göstermesi yeterli olmamaktadır. Yapı geçerliliğinden bahsedebilmek için benzeşim ve ayrışım geçerliliğinin test edilmesi gerekir, araştırma sonuçlarının doğruluğu için önemlidir (Sürücü & Maslakçı, 2020: 2696). Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi için Fornell & Larcker (1981), her faktörden elde edilen AVE değerine dayalı olarak yakınsak ve ayırt edici geçerliliği ölçmek için bir teknik önermiştir. Hesaplanan AVE değerinin 0,7'nin üstünde olması "çok iyi" olarak değerlendirilirken, 0,5 ve üzerinde bir değer olması kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Fornell & Larcker, 1981; Çakır, 2020: 69). AVE, faktöre ilişkin ifadelerin kovaryans yüklerinin kareleri toplamının ifade sayısına bölünmesiyle eşitlik (2.1)'de yer alan formül aracılığıyla hesaplanmaktadır (Hair vd., 2010: 680).

$$AVE = \frac{\sum_{i=1}^n \lambda_i^2}{n} \quad (2.1)$$

λ_i^2 = Standardize edilmiş faktör yükünün karesi

n = Madde sayısı

Benzeşim geçerliliği, değişkenlere ilişkin ifadelerin birbirleriyle ve oluşturdukları faktörlerle ilişkili olduğunu ifade eder ve bu belirli bir yapıyı ölçmek için tasarlanan ölçme aracının, amaçlanan yapıyı doğru bir şekilde ölçtüğü anlamına gelir. Benzeşim geçerliliği, ifadelerin birbirleriyle ve aynı kavramı ölçtüğü iddia edilen faktörle ilişkili olması gerektiğini ifade eder. Benzeşim geçerliliği, gizil değişkeni ölçen gözlenen değişkenler arasındaki ilişkinin derecesini gösterir (Hair vd., 2010: 680). Benzeşim geçerliliğinin diğer bir göstergesi birleşik güvenilirliktir (composite reliability, CR). Birleşik güvenilirlik heterojen yapıdaki birden fazla benzer ifadelerin genel olarak güvenilirliğini ölçmek için kullanılır (Çakır, 2020: 68). CR, Cronbach's Alpha (CA) değerine alternatif olarak geliştirilmiş, güvenilirlik katsayısıdır. Cronbach's Alpha değişken sayısı fazla olduğunda yüksek değer vermeye yatkın olması sebebi ile CR değeri kontrol aracı olarak veya CA değerine alternatif olarak kullanılmaktadır (Yaşlıoğlu, 2017: 82). CR değeri Eşitlik (2.2)'de yer alan formül aracılığıyla hesaplanmaktadır.

$$CR = \frac{(\sum_{i=1}^n \lambda_i)^2}{(\sum_{i=1}^n \lambda_i)^2 + (\sum_{i=1}^n e_i)} \quad (2.2)$$

λ_i^2 = Standardize edilmiş faktör yükünün karesi

n = Madde sayısı

e_i = Hata varyansı

Birleşim güvenilirliği için her bir CR değerinin 0,70'ten büyük olması, yakınsak geçerliliğin sağlanması için ise CR değerinin AVE değerinden ($CR > AVE$) büyük olması gerekir (Gürbüz, 2021: 82)

Ayrışım geçerliliği, bir yapının diğer yapılardan gerçekten farklı olma derecesidir. Bu nedenle, yüksek ayırt edici geçerlilik, bir yapının benzersiz olduğuna ve diğer ölçümlerin yakalayamadığı bazı olguları yakaladığına dair kanıt sağlar. DFA’da, ayrışım geçerliliğini değerlendirmek için iki yeni değerin hesaplanması gerekir. Bu değerlerden biri, bir faktörün diğer herhangi bir faktör ile paylaştığı en yüksek varyansın karesi olarak hesaplanan “Maksimum Paylaşılan Varyans (Maksimum Squared Variance)” MSV değeridir (Gürbüz, 2021: 83). Diğer değer ise bir faktörün diğer faktörlerle paylaştığı varyansın karelerinin toplamının paylaşılan varyans sayısına bölünmesi ile elde edilen ASV “Paylaşılan Varyansın Karesinin Ortalaması (Average Shared Square Variance)” değeridir. Ayırt edici geçerliliğin sağlanması için AVE değerinin MSV değerinden, MSV değerinin ise ASV değerinden ($AVE > MSV$, $MSV > ASV$) büyük olması; faktörler arası korelasyon değerlerinin de AVE’nin karekök değerlerinden küçük olması gerekir (Yaşlıoğlu, 2017: 83; Gürbüz, 2021: 83). Bu koşulların tamamı yerine getirildiği takdirde ölçme aracının ayrışım geçerliliğini sağladığından bahsedilebilir.

2.4. Güvenilirlik

Güvenilirlik, kullanılan ölçme aracının zaman içindeki ölçmede tutarlılığını ve kararlılığını ifade etmektedir. Başka bir deyişle güvenilirlik, ölçme araçlarının benzer şartlarda farklı zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlar vermesidir. Ölçüm aracının uygulandığı zamandaki farklılıklar, evren ve örneklemdaki değişiklikler nedeniyle her seferinde aynı sonuçları verilmesi mümkün olmamakla birlikte, ölçme aracından elde edilen güçlü pozitif korelasyon değerleri güvenilirliğin bir göstergesidir (Fornell & Larcker, 1981). Ölçme aracının güvenilirliği, araştırma sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için olmazsa olmazdır. Ölçme aracının güvenilir olması bu kadar önemli olduğu halde, geçerlilikten bahsedilmesi için tek başına yeterli değildir (Hair vd., 2011: 146). Güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen a kat sayısına bağlı olarak (Karagöz & Bardakçı, 2020: 55);

Ölçek güvenilir değil

Ölçeğin güvenilirliği düşük

Ölçek oldukça güvenilir

Ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğundan söz edilebilir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada öncelikle, Fisher vd. (2009)’nin geliştirdiği, Ekinci & Sabancı (2021) tarafından Türkçeye uyarlanan iş-yaşam dengesi ölçeğini, kadın hekimler nezdinde değerlendirerek DFA aracılığıyla model önerisinde bulunmak, sonrasında önerilen modelin benzeşim ve ayrışım geçerliliğini incelenerek, araştırmalarda yapı geçerliliğine sahip bir ölçek olarak kullanılabilirliğini göstermek amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kadın Hekimler Eğitime Destek Vakfı üyeleri oluşturmaktadır. Araştırmamız için hazırlanan anket formu online olarak vakfın gruplarında paylaşılmış ve 181 kadın hekim gönüllü olarak anketi cevaplamıştır. Araştırma için Batman Üniversitesi Etik Kurulundan 18/04/2023 tarih ve 106734 sayılı karar ile etik kurulu onayı alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak için iş-yaşam dengesi ölçeği kullanılmıştır. Fisher vd.'nin ölçek geliştirme sürecinde yaptıkları analizlerde AFA sonucunda toplam varyansı %70,8 düzeyde açıklayan dört faktörlü yapı gözlenmiştir. Faktör yükleri 0.952-0.509 değerleri aralığında hesaplanmıştır. DFA sonucunda ölçeğin uyum indeksleri $\Delta x^2/df = 233.85$, CFI= 0.97, RMSEA= 0.56, NNFI= 0.96 ve NFI= 0,94 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin “işin yaşam üzerindeki olumsuz etkisi”, “yaşamın iş üzerindeki olumsuz etkisi”, “işin yaşam üzerindeki olumlu etkisi” ve “yaşamın iş üzerindeki olumlu etkisi” boyutları için hesaplanan Cronbach alpha katsayıları ise sırasıyla 0.91, 0.82, 0.70 ve 0.81 olarak bulunmuş ve ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir (Fisher vd., 2009: 446).

3.4. Veri Analizi

Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, güvenilirlik analizleri ve AFA için IBM SPSS-25.0, DFA için Amos-24 programından yararlanılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerine ait sorulara verdikleri cevaplar için frekans analizi yapılarak tanımlayıcı istatistikleri elde edilmiştir. Çalışmada öncelikle ölçeğe ilişkin geçerlik ve güvenilirlik analizleri %95 (alfa=0,05) güven aralığı temel alınarak uygulanmıştır. Ölçeğin alt boyutları ve toplam güvenilirliğin belirlenmesinde Cronbach's Alpha değerleri ve faktörler arasında korelasyonlara ait katsayılar dikkate alınmıştır. Ölçeğin, geçerliliğini belirlemede AFA ve DFA analizlerinin yapılabilmesi için gerekli görülen örneklem büyüklüğü incelenmiş ve faktör analizi yapmak için yeterli sayıda bulunmuştur (Tabachnick & Fidell, 2001). Literatürde değişken sayısı yeterli sayıda olmadığı ve faktör yükler güçlü olduğunda örneklem büyüklüğü 100-200 arasında ise uygun olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2002: 475). AFA yapabilmek için örneklem yeterlilik düzeyini belirlemede Kaiser-Meyer-Olkin (KMO), ifadeler (maddeler) arasındaki korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygunluğunu belirlemede Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Analizler yapılırken Temel Bileşenler analizi (Principal Components Analysis) ve “Varimax” eksen döndürmesi yöntemi kullanılmıştır. DFA'de ise gözlenen değişkenlerin her biri sadece kendi mevcut gizil değişkeni altında yer almaktadır. Başka bir gizil değişken ile ilişkili olmaması gerekmektedir. DFA daha önce oluşturulmuş bir yapıyı, oluşturulan modelle doğrulamayı amaçlayan bir analiz yöntemidir (Çokluk vd., 2021: 275). Çalışmada birbirinden farklı bu iki analiz yöntemi kullanılarak ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir.

Ampirik araştırma içeren çalışmalarda yaygın olarak, öncelikle AFA ile ölçme aracındaki ifadeler ile faktörler arasındaki ilişki keşfedilerek, DFA yapılmasına olanak sağlanmaktadır. Çalışmada da bu kapsamda ölçeğin öncelikle çok faktörlü yapısı ortaya konmuş daha sonra bu yapının DFA ile doğrulanması amaçlanmıştır. Geçerliliğini belirlemede AFA ve DFA analizlerinin yapılabilmesi için gerekli görülen örneklem büyüklüğü incelenmiş ve faktör analizi yapmak için yeterli sayıda bulunmuştur (Tabachnick & Fidell, 2001). Literatürde değişken sayısı yeterli sayıda olmadığı ve faktör yükleri güçlü olduğunda örneklem büyüklüğü 100-200 arasında ise uygun olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2012). AFA yapabilmek için örneklemin yeterlilik düzeyini belirlemede Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi, ifadeler (maddeler) arasındaki korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygunluğunu belirlemede ise Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Analizler yapılırken Temel Bileşenler analizi (Principal Components Analysis) ve “Varimax” eksen döndürmesi yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ve toplam güvenilirliğin belirlenmesinde Cronbach's Alpha değer-

leri hesaplanmış, geçerlik ve güvenilirlik analizleri %95 (alfa=0,05) güven aralığı temel alınarak uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesinde DFA için çok faktörlü birinci düzey DFA modeli ile ikinci düzey çok faktörlü DFA modeli oluşturulmuş oluşturulan en iyi modelin belirlenmesi için elde edilen uyum iyiliği indeks değerleri değerlendirilerek karar verilmiştir. Son olarak ölçeğin benzeşim ve ayrışım geçerliliğini sağlayıp sağlamadığını değerlendirmek için önerilen modele ait CR, AVE, , MSV, ASV değerleri hesaplanarak, faktörler arası korelasyon katsayıları dikkate alınmıştır.

4. Bulgular

4.1. Çalışmaya Katılan Hekimlere Dair Demografik Bilgiler

Çalışmanın katılımcılarına ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Kadın Hekimlere İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Özellikler	Demografik Değişken	n	%
Meslek Türü	Tıp Doktoru	148	81,8
	Diş Hekimi	33	18,2
Çalıştığınız Sektör	Kamu	140	77,3
	Özel	27	14,9
	Kendi İş Yeri	14	7,7
Toplam Çalışma Süreniz	0-5 yıl	10	5,5
	6-10yıl	21	11,6
	11-15yıl	37	20,4
	16-20yıl	41	22,7
	21 yıl ve üzeri	72	39,8
Yaşınız	20-29	7	3,9
	30-39	53	29,3
	40-49	75	41,4
	50-59	38	21
	60 ve üzeri	8	4,4
Medeni Durumunuz	Evli	143	79
	Bekar	38	21
Aylık Geliriniz	20.000 TL Altı	3	1,7
	20.000-39.000 TL	59	32,6
	40.000-59.000 TL	84	46,4
	60.000-79.000 TL	28	15,5
	80.000 ve üzeri	7	3,9

Çalışmaya katılan 181 kadın hekimin demografik özellikleri dikkate alındığında; katılımcıların %81,8’inin tıp doktoru, %18,2’inin diş hekimi olduğu ve %77,3 sinin kamu hasta-

nesinde, %14,9 özel hastanede ve %7,7 sinin ise kendi iş yerinde görev yaptığı görülmüştür. Hekimlerin %3,9'u 20-29, %29,3'ü 30-39, %41,4'ü 40-49, %21'i 50-59 ve %4,4'ü ise 60 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmüştür. Katılımcıların %5,5'inin 0-5 yıl arası, %11,6'sı 6-10 yıl, %20,4'ü 11-15 yıl, %22,7'si 16-20 yıl ve %39,8'i ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir. %79'u evli, %21'i bekarıdır. Kadın hekimler aylık gelirleri açısından incelendiğinde, %1,7'sinin 20.000 TL altı, %32,6'sı 20.000-39.000 TL, %46,4'ü 40.000-59.000 TL, %15,5'i 60.000-79.000 TL, %3,9'u 80.000 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

4.2. İş- Yaşam Dengesi Ölçeğine İlişkin Değerlendirmeler

Ölçme aracında beşli likert tipi (Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirme yöntemi kullanılmıştır. Ölçme aracının geçerli bir ölçme aracı olduğunu göstermek için AFA ve DFA öncesinde verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: İş- Yaşam Dengesi Ölçeğine İlişkin Normallik Analizi Sonuçları

	Kolmogrov-Smirnov			Skewness	Kurtosis
	Statistic	df	Sig.		
İş- Yaşam Dengesi	0,058	181	0,200*	0,052	0,331

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Kolmogrov- Smirnov ve Shapiro Wilk testleri uygulanmış, örneklem sayısı ($n>50$) olduğu için Kolmogrov- Smirnov testi sonuçları normalliğin belirlenmesinde dikkate alınmıştır. Kolmogrov- Smirnov analiz sonuçlarına göre [$D(181) = .058$; $p=0,200>0,05$] verinin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çarpıklık basıklık katsayıları da normalliğin belirlenmesinde dikkate alınan değerlerdendir. Elde edilen çarpıklık (.052) ve basıklık (.331) katsayıları değerlerinin +2 ile -2 arasında bir değer almasına göre de verilerin normal dağılım gösterdikleri ve normallik sonucuna göre faktör analizi yapmaya uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (George & Mallery, 2010, akt. Maryam & Khawar, 2022: 115).

4.3. Ölçeğin Yapı Geçerliliğine İlişkin Bulgular

İş- yaşam dengesi ölçeğinin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Bartlett's Küresellik test yapılmış, test sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3: KMO ve Bartlett Küresellik Test Sonuçları

	Kaiser-Meyer Olkin (KMO)	0,830
Bartlett Küresellik Testi	Ki-kare	1711,089
	Serbestlik derecesi	136
	P- değeri	0,000

Tablo 3'te KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) 0.83 değeri örneklem hacminin AFA uygulamada uygun olduğu sonucunu vermektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmasında KMO değeri 0.84 bulunmuştur (Ekinci & Sabancı, 2021: 157). Bartlett's Küresellik testi (Bartlett's Test of Sphericity) sonucunun p (sig.= 0.000<0,05), anlamlı bulunması ise maddeler arasında yüksek korelasyon olduğu ve maddeler arası ilişki matrisinin AFA için yeterli bulunduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda ulaşılan bu sonuç verilerin çoklu normal dağılımdan geldiğine de işaret etmektedir (Karagöz, 2021: 108). Elde edilen bu iki test sonucu bize faktör analizinin yapılabileceğini göstermiştir.

4.3.1. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Araştırmada ulaşılan verilere temel bileşenler (principal component) analizi ve “varimax” eksen döndürmesi yöntemi uygulanarak AFA yapılmıştır. İş- yaşam dengesi ölçeği faktör ortak varyans değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

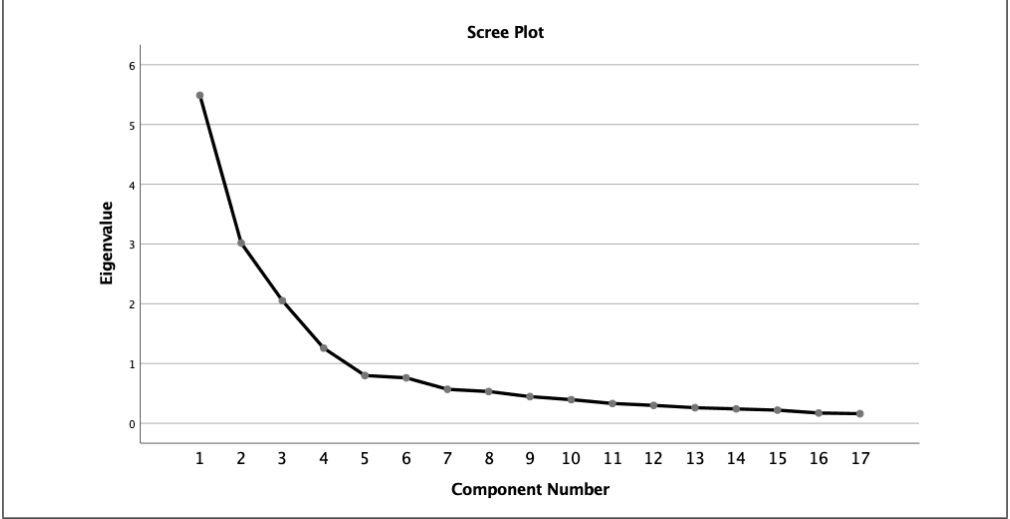
Tablo 4: Ortak Varyans

İfade	Faktör Yüğü	İfade	Faktör Yüğü
1	0,910	11	0,757
2	0,905	12	0,872
3	0,866	13	0,799
4	0,859	14	0,785
5	0,869	15	0,741
6	0,836	16	0,721
7	0,887	17	0,799
8	0,826		
9	0,735		
10	0,879		

Tablo 4'de ölçekte yer alan 17 maddeye ilişkin ortak varyans değerleri yer almaktadır. İlgili değerler dikkate alındığında en düşük 0,740 varyans değeri olduğu görülmektedir. Elde edilen bu yüksek faktör yükleriyle ve hiçbir maddenin çapraz yüklenme eğilimi göstermemesi sebebi ile ölçekten madde çıkarılmasına gerek kalmadan analize devam edilmiştir.

Şekil 1'de ölçeğe ilişkin Scree Plot (yamaç serpinti) grafiği verilmiştir. Grafik incelendiğinde ilk dört noktadan sonra düzleşme yapmaya başladığı faktörlerin dördüncü faktörden sonra açıklanan varyansa katkı yapmadığı görülmektedir.

Şekil 1: Scree Plot Grafiği

Tablo 5: İş Yaşam Dengesi Ölçeğinin Özdeğerler ve Varyans Açıklama Yüzdeleri

Faktörler	Özdeğerler	Açıklanan % Varyans	Kümülatif % Varyans
1	5,488	22,649	22,649
2	3,017	18,883	41,532
3	2,051	14,854	56,386
4	1,258	13,108	69,494

Tablo 5’de döndürme işlemi sonrasında faktörlere ait özdeğerler ve varyans açıklama yüzdeleri verilmiştir. Birinci faktör %22.649, ikinci faktör %41.532, üçüncü faktör %56.386, ve dördüncü faktör %69.494, oranında varyans açıklamaktadır. Kuramsal yapıdan yola çıkarak ve faktör altında yüklenen maddeler dikkate alınarak faktörler, işin yaşam üzerindeki olumsuz etkisi, yaşamın işin üzerindeki olumsuz etkisi, yaşamın iş üzerindeki olumlu etkisi ve işin yaşam üzerindeki olumlu etkisi olarak dört boyutta adlandırılmıştır (Ekinci & Sabancı, 2021: 155).

Tablo 6’de verilen sonuçlar dikkate alındığında, 1.,2.,3.,4.,5., ve 10., soruların birinci faktörde işin yaşam üzerindeki olumsuzluğu, 6.,7.,8.,11., soruların ikinci faktörde yaşamın iş üzerindeki olumsuzluğu, 12.,13.,14., sorular üçüncü faktörde işin yaşam üzerindeki olumlu katkısı, 15.,16.,17., soruların ise yaşamın iş üzerindeki olumlu katkısı olan dördüncü faktörde yer aldığı görülmektedir. Faktör yük değerlerinin ise birinci faktörde 0.579-0.886, ikinci faktörde 0.670-0.870, üçüncü faktörde 0.839-0.863 ve dördüncü faktörde 0.742-0.877 arasında değer aldığı görülmektedir.

Tablo 6: İş – Yaşam Dengesi Ölçeği AFA Sonuçları

		Faktör Yükleri			
		1	2	3	4
İşin Yaşam Üzerindeki Olumsuz Etkisi	Madde5 İşimi yapmak için geçirdiğim süreden dolayı önemli bireysel isteklerimi yerine getiremiyorum.	0,886			
	Madde3: İşimin gerekliliklerinden dolayı bireysel ihtiyaçlarımı göz ardı ediyorum.	0,852			
	Madde2 İşim, yaşamak istediğim özel hayata engel oluyor.	0,847			
	Madde1 İşten eve döndüğümde yapmam gereken şeyleri yapmak için çok yorgun oluyorum.	0,796			
	Madde10 İşteyken, iş dışında yapmam gereken şeyleri düşündüğümde endişeli oluyorum.	0,626			
	Madde4 Özel hayatım işim sebebiyle zarar görüyor.	0,579			
Yaşamın İş Üzerindeki Olumsuz Etkisi	Madde11 Özel hayatımdaki sorunlara vakit harcamaktan işimi bitirmekte zorlanıyorum.		0,870		
	Madde7 Özel hayatımda olanlardan dolayı işim zarar görüyor.		0,831		
	Madde9 Özel hayatımda yaşadıklarım sebebiyle iş yerinde verimli çalışamayacak kadar kendimi yorgun hissediyorum.		0,763		
	Madde8 Özel hayatımda yaşadığım olaylar olmasa, işe daha fazla zaman ayırırdım.		0,748		
	Madde6 Özel hayatımda yaşadıklarım işimi yapmam için gerekli olan enerjimi tüketiyor.		0,670		
İşin Yaşam Üzerindeki Olumlu Etkisi	Madde14 İşyerinde yaptıklarım sayesinde, evdeki günlük kişisel işlerimle başa çıkmam kolaylaşıyor.			0,863	
	Madde13 Evdeki ruh halim işimden dolayı daha iyi oluyor.			0,857	
	Madde12 İşim, benim için önemli olan iş dışındaki yapılacakları gerçekleştirmemde bana güç sağlıyor.			0,839	
Yaşamın İş Üzerindeki Olumlu Etkisi	Madde16 Özel hayatım işlerimi yapabilmem için bana güç sağlıyor.				0,877
	Madde15 Özel hayatımdaki şeylerin hepsi işte kendimi daha iyi hissetmeme yardımcı oluyor.				0,839
	Madde17 Özel hayatım, dinlenmeme ve ertesi günün işlerini yapabilmek için kendimi hazırlamama imkan sağlıyor.				0,742

Ölçeğin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Güvenilirlik analizi için Lee Cronbach (1951) tarafından geliştirilen Cronbach Alfa katsayısı, sorular arasındaki ortalama ilişkiyi dikkate alan ölçümün içsel tutarlılığı şeklinde tanımlanmaktadır (Çakır, 2020: 66). Değerleri 0 ile 1 arasında yer almaktadır. İş-yaşam dengesi ölçeğinin boyutlara ve genel toplama göre güvenilirlik analizi bulguları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: İş Yaşam Dengesi Ölçeğinin Güvenirlik Analiz Sonuçları

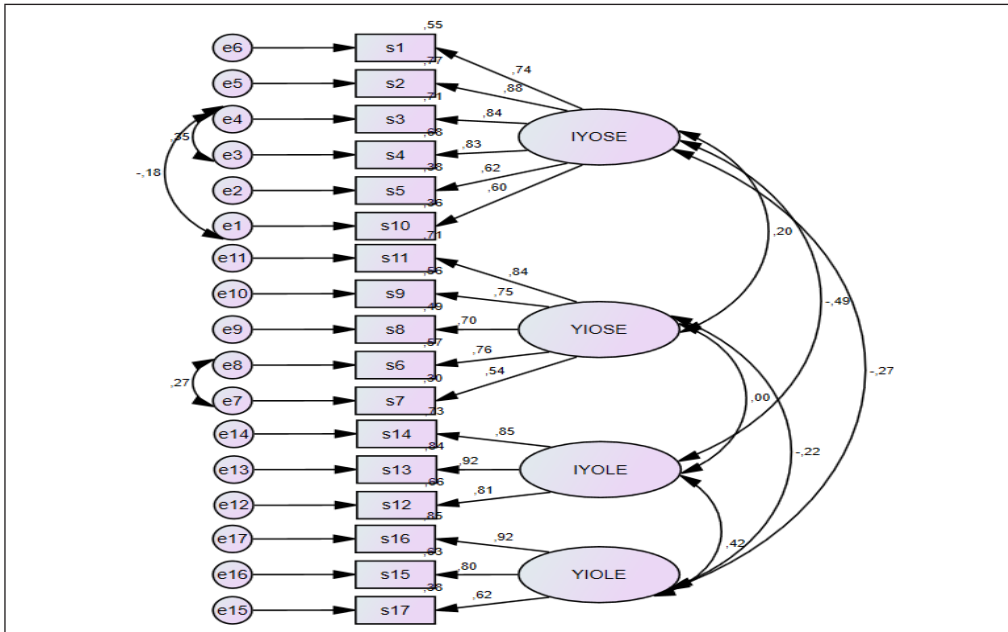
	İfade Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Cronbach Alpha
İşin yaşam üzerindeki olumsuz etkisi	6	3,54	1,13	0,879
Yaşamın iş üzerindeki olumsuz etkisi	5	3,93	1,07	0,849
İşin yaşam üzerindeki olumlu etkisi	3	2,91	1,22	0,895
Yaşamın İş üzerindeki olumlu etkisi	3	3,26	1,14	0,811
Genel	17	3,11	1,13	0,861

Tablo 7’de iş- yaşam dengesi ölçeğini oluşturan 17 maddenin iç tutarlılık güvenilirliğini gösteren cronbach alfa değeri (α), bulunmuştur. Alt boyutları 6 maddeden oluşan işin yaşama olumsuz etkisi boyutuna ait cronbach alfa değeri (α), 5 maddeden oluşan yaşamın işe olumsuz etkisi boyutuna ait cronbach alfa değeri (α), 3 maddeden oluşan işin yaşama olumlu etkisi boyutuna ait cronbach alfa değeri (α) ve yine 3 maddeden oluşan yaşamın işe olumlu etkisi boyutuna ait cronbach alfa değeri (α)’dir. Bu sonuçlar dikkate alınarak ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir (Yıldırım, 2017: 170).

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında AFA ile belirlenen iş- yaşam dengesi ölçeğinin faktör yapısının, hipotezlerle oluşturulan faktör yapılarıyla uyumunu test etmek için DFA’dan yararlanılmıştır.

Şekil 2: İş -Yaşam Dengesi Ölçeği Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Diyagramı

Birinci düzey DFA sonucunda önerilen modifikasyonlarla birlikte oluşturulan yol diyagramına Şekil 2’de yer verilmiştir. Modelden elde edilen uyum değerleri ise Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum Endeksi	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modifikasyon Öncesi	Modifikasyon Sonrası	Uyum
RMSEA	$0 < RMSEA < 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,065	0,056	Kabul edilebilir
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,888	0,903	Kabul edilebilir
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$	0,947	0,962	Kabul edilebilir
IFI	$0,97 \leq IFI \leq 1$	$0,95 \leq IFI \leq 0,97$	0,948	0,963	Kabul edilebilir
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,889	0,903	İyi uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,08$	0,064	0,063	Kabul edilebilir
RFI	$0,90 \leq RFI \leq 1$	$0,85 \leq RFI \leq 0,90$	0,865	0,880	Kabul edilebilir
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 \leq \chi^2/df \leq 3$	1,766	1,563	İyi uyum

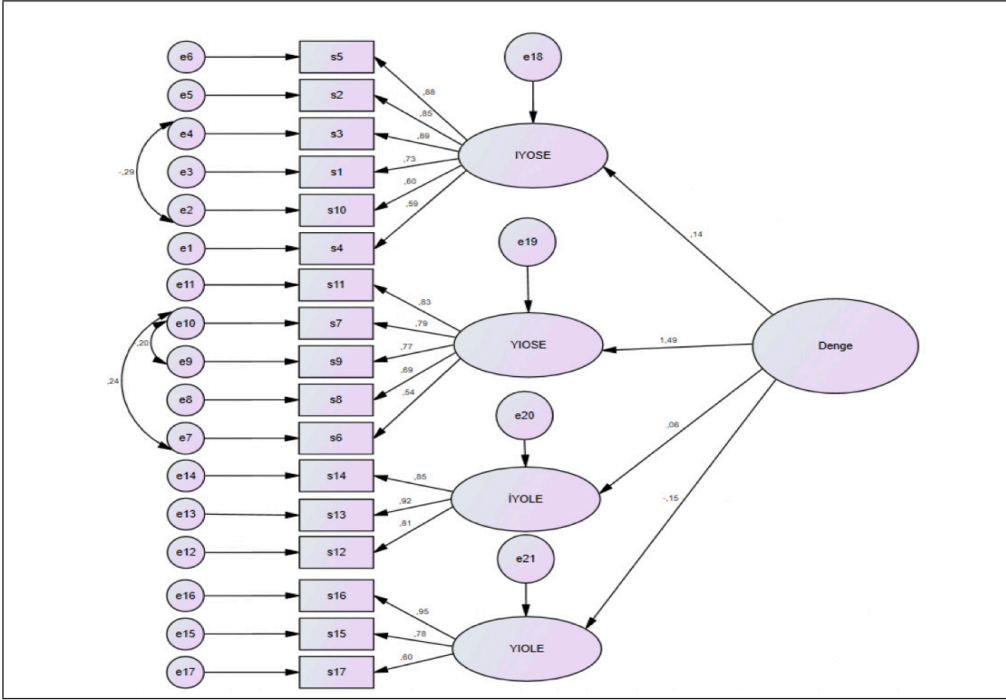
İş- yaşam dengesi ölçeğinin dört boyutlu birinci düzey faktöriyel yapısına Amos programıyla DFA uygulanmıştır. Araştırmada 181 denekten beşli likert ölçeğiyle toplanan verilerin normal dağılıma sahip olması sebebiyle, kovaryans matrisi maximum likelihood yöntemiyle hesaplanmıştır (Kline, 2011, akt. Gürbüz & Şahin, 2018: 355). Tablo 8’de Şekil 1’de oluşturulan yapısal modele ait birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan uyum iyiliği değerleri verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde ($\chi^2 [111, N=181]= 176,829$, $\chi^2/df = 1,563$ RMSEA=.057, NFI= .90, CFI= .96, GFI=0.90, IFI= 0.96, SRMR= 0.06, RFI=0.88 önerilen dört faktörlü modelle verinin iyi/kabul edilebilir uyum gösterdiği sonucuna erişilmiştir. Bu sonuçlar araştırma sonucunda elde edilen verilerin iş-yaşam dengesi ölçeğinin literatürdeki dört faktörlü kuramsal yapısı ile uyuştuğunu göstermiştir

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi için önerilen modifikasyonlarla birlikte oluşturulan yol diyagramına Şekil 3’de yer verilmiştir. Modele ait uyum iyiliği sonuçları ise Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9: İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum Endeksi	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Sonuçları	Uyum
RMSEA	$0 < RMSEA < 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,081	Uyumsuz
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,862	Uyumsuz
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$	0,919	Uyumsuz
IFI	$0,97 \leq IFI \leq 1$	$0,95 \leq IFI \leq 0,97$	0,920	Uyumsuz
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,866	Uyumsuz
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,08$	0,160	Uyumsuz
RFI	$0,90 \leq RFI \leq 1$	$0,85 \leq RFI \leq 0,90$	0,833	Uyumsuz
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 \leq \chi^2/df \leq 3$	2,175	Kabul edilebilir

Şekil 3: İş -Yaşam Dengesi Ölçeği İkinci Düzey Çok Faktörlü Model Yol Diyagramı

Tablo 9 incelendiğinde, iş- yaşam dengesi ölçeğinin ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri ($\chi^2= 245,801$, $\chi^2/df =2,175$, RMSEA=0.081, NFI= 0.86, CFI= 0.91, GFI=0.86, IFI= 0.92, SRMR=0.16, RFI=0.83) olarak hesaplanmıştır. χ^2/df kabul edilebilir uyum göstermesine rağmen diğer uyum iyiliği indeks değerleri referans değerlere göre uyumsuz olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar dikkate alındığında araştırma sonucunda elde edilen verilerle oluşturulan çok faktörlü ikinci düzey yapısal modelin, iş-yaşam dengesi ölçeğinin literatürdeki dört faktörlü kuramsal yapısı ile uyummadığı gözlenmiştir.

Tablo 10: Birinci Düzey ve İkinci Düzey DFA Uyum İndekslerinin Karşılaştırılması

Uyum İndeksi	$\Delta \chi^2$	CMIN	GFI	IFI	SRMR	CFI	RMSEA	NFI
Birinci Düzey	171,971	1,563	0,90	0,96	0,06	0,96	0,056	0,90
İkinci Düzey	245,801	2,175	0,86	0,92	0,16	0,91	0,081	0,86

Birinci ve ikinci düzey çok faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonucunda önerilen modifikasyonlar modelde yapıldıktan sonra elde edilen uyum iyiliği değerleri Tablo 10'da karşılaştırılmıştır. İkinci düzey çok faktörlü modele ait değerlerin kabul edilebilir sınırlar arasında yer almaması sebebi ile iş-yaşam dengesi ölçeğinin modifiye edilmiş birinci düzey çok faktörlü yapısı en uygun model olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda modifiye edilmiş birinci düzey doğrulayıcı faktör analiziyle ulaşılan uyum istatistiği değerlerinin iş- yaşam dengesi ölçeğinde yapı geçerliliği varlığının ilk göstergesi olmuştur.

Yapı geçerliliğinin sınanması için ayrıca modelin benzeşim ve ayrışım geçerliliğinin de incelenmesi gerekmektedir. Birleşim geçerlilik için ortalama açıklanan varyans (Average Variance Extracted) AVE değeri standardize faktör yüklerinin karelerinin toplamının ifade sayısına bölünmesiyle hesaplanır. Hesaplanan AVE değerinin 0.50'den büyük olması beklenir (Hair vd., 2010: 680). Birleşik/yapı güvenilirliği için CR (Composite /construct reliability) değeri hesaplanır. CR değeri Cronbach's Alpha çok sayıda ifade olduğunda yüksek değerler verme eğiliminde olduğundan güvenilirlik için kullanılan bir diğer alternatif ölçüttür (Hair vd., 2011: 145). CR değerinin, Cronbach's Alpha değerinde olduğu gibi 0.70'den büyük olması beklenir (Yaşlıoğlu, 2017: 82). Ayrışım geçerliliği ölçekteki ifadelerin belli bir faktöre atıfta bulunduğunu ve diğer faktörlerle daha az ilişkili olduğunu ifade eder yani her bir gözlenen değişkenin bir gizil değişken ile ilişkili olması beklenir. Ayrışım geçerliliği için maksimum paylaşılan varyansın karesi olarak MSV değerlerinin, paylaşılan varyansın karesinin ortalaması olarak ASV değerlerinin hesaplanması gerekmektedir. Elde edilen değerler arasında $ASV < AVE$, $MSV < AVE$ ve $ASV < MSV$ ilişkisi olması yapının ayrışım geçerliliğine sahip olduğunu göstermektedir (Sürücü & Maslakçı, 2020: 2704; Gürbüz, 2021: 83). Tablo 11'de faktörlere ilişkin hesaplanan CR, AVE, , MSV, ASV ve korelasyon değerleri birlikte sunulmuştur.

Tablo 11: Güvenirlilik ve Geçerlik Analizleri

	Korelasyonlar								
	CR	AVE	\sqrt{AVE}	MSV	ASV	IYOSE	YIOSE	IYOE	YIOE
IYOSE	0,88	0,57	0,75	0,24	0,11				
YIOSE	0,84	0,53	0,73	0,05	0,03	0,193			
IYOE	0,89	0,74	0,86	0,24	0,14	-0,491	0,001		
YIOE	0,83	0,62	0,79	0,17	0,10	-0,274	-0,224	0,419	

CR= Birleşik güvenilirlik, AVE= Açıklanan Varyans Ortalaması, MSV= Maksimum paylaşılan varyansın karesi ASV= Ortalama paylaşılan varyansın karesi

Ölçeğe ait dört faktör için öncelikle CR değerleri hesaplanmış ve 0,70'den yüksek değerler elde edilmiştir. Cronbach's Alpha değerleri gibi CR değerleriyle de iş yaşam dengesi ölçeğinin güvenilir bir ölçek olduğu bir kez daha gösterilmiştir. AVE (Average Variance Extracted) değerlerinin 0,50'den, CR (Composite Reliability) değerinin 0,70'den yüksek olması ve $CR > AVE$ olması gerekmektedir. Tablo 11 de açıkça görüldüğü gibi dört faktör için bu kriterlerin birlikte sağlanması benzeşim geçerliliğinin varlığını göstermektedir (Gürbüz, 2021: 82).

Ayrışım geçerliliğinin sağlanmasında ise her faktör için $ASV < AVE$, $MSV < AVE$ ve $ASV < MSV$ değerleri elde edilmiştir. Ayrışım geçerliliği için başka bir kriter olarak ise faktörler arasında korelasyon olması ve her faktör için \sqrt{AVE} değerinin o faktöre ait diğer korelasyon değerlerinden fazla olması gerekliliği vurgulanmıştır (Fornell & Larcker, 1981). Tablo 11 bu kriterler dikkate alınarak incelendiğinde elde edilen verilerle iş- yaşam dengesi ölçeğinin modifiye edilmiş birinci düzey doğrulayıcı faktör modelinin, benzeşim ve ayrışım geçerliliğinin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Sonuç

Bu çalışma Fisher vd.'nin 2009 yılında literatüre kazandırdığı iş-yaşam dengesi ölçeğinin kadın hekimler nezdinde yapı geçerliliğinin sağlanması amacıyla yapılmıştır. Kadın Hekimler Eğitime Destek Vakfına üye hekimlere anket formu uygulanmış ve elde edilen verilere öncelikle açıklayıcı faktör analizi yapılarak literatürdeki 17 ifadeyi içeren 4 faktörlü yapı ortaya konmuştur. Faktörlerdeki maddelerin taşıdıkları anlam göz önünde bulundurularak, faktörlere “İşin yaşam üzerindeki olumsuz etkisi (İYOSE)”, “Yaşamın iş üzerindeki olumsuz etkisi (Yİ- OSE)”, “İşin yaşam üzerindeki olumlu etkisi (İYOE)”, “Yaşamın iş üzerindeki olumlu etkisi (YIOE)” ismi verilmiştir (Ekinci & Sabancı, 2021: 155). Daha sonra açıklayıcı faktör analizi ile belirlenen bu 4 gizil değişkenin ve onlara ait gözlenen değişkenlerin her birinin yer aldığı birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi modeli oluşturulmuştur. Analiz sonucunda önerilen modifikasyonlarla birlikte elde edilen faktör yüklerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte gözlenen değişkenlere ait, gizil değişkenlerin her biri arasında güçlü ilişkilerin varlığı görülmüştür. Tüm faktörler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Model uyum (model fit) değerlerine göre modelin verilerle kabul edilebilir ve iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir. En iyi modele ulaşılması adına, İYOSE, YIOSE, İYOE ve YIOE faktörleri içsel değişken, genel iş-yaşam dengesi faktörü ise dışsal değişken olarak tanımlanarak ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi modeli oluşturulmuştur (Çokluk vd., 2021: 282). Analiz sonucunda /df kabul edilebilir uyum gösterirken önerilen modifikasyonların uygulanmasına rağmen diğer uyum indeksleri uyumsuz olarak elde edilmiştir. Sonuç olarak oluşturulan en iyi modelin modifiye edilmiş birinci düzey doğrulayıcı faktör modeli olduğu tespit edilmiştir.

Birinci düzey çok faktörlü modele ait /df =1,593, RMSEA yaklaşık hataların ortalama karekökü değeri 0.057, CFI karşılaştırmalı Uyum İndeksi değeri 0.96, GFI iyilik uyum indeksi değeri 0.90, SRMR standardize edilmiş ortalamaların karekökü değeri 0.06, NFI değeri ise 0.90, elde edilerek önerilen dört faktörlü model ile verinin iyi/kabul edilebilir uyum gösterdiği sonucuna erişilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinin ardından belirlenen en uygun ölçüm modeli için geçerliliğin sınanması amaçlanmış ve bunun için benzeşim ve ayrışım geçerliliği incelenmiştir. İş- yaşam dengesi ölçeğini oluşturan tüm faktörlerin bileşik güvenilirlik değerlerinin (CR) tümü 0.70 üstünde bir değere sahiptir. En yüksek AVE değerine sahip faktör işin yaşama olumlu etkisi (0.74), en düşük yaşamın işe olumsuz etkisi ile (0.53) ile kritik AVE değeri 0.50'nin üstünde bulunması ve tüm faktörler için $CR > AVE$ olması benzeşim geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçeğin yapısal geçerliliğinin var olup olmadığının belirlenmesi için ayrışma geçerliliğinin de sağlanmış olmasına dikkat edilmelidir. İş yaşam dengesi ölçeğini oluşturan 4 boyutun birbirleriyle arasında hesaplanan korelasyon değerlerinin 0,850'den düşük olması boyutların birbirinden farklı olduğunu gösterir. Bu modeldeki ayrışma geçerliliği şartının sağlanabileceğini düşündüren ilk kıstastır.

Ayrışım geçerliliğinin tespiti için dikkat edilen diğer bir durum ise faktörlerin her birine ait karekök AVE değerinin, faktörlerin arasındaki korelasyon değerlerinden fazla olmasıdır. Tablo 11'de \sqrt{AVE} değerinin tüm faktörler arası korelasyon değerinden yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar dikkate alınarak modeldeki tüm boyutların birbirinden farklı boyutları temsil ettiğinin göstergesidir.

Sonuç olarak çalışmada, Ekinci ve Sabancı'nın 2021 yılında Türkçeye uyarladığı iş-yaşam dengesi ölçeğinin benzeşim ve ayrışım geçerliliğini sağladığı, yapı geçerliliğine sahip

olduğu ve sağlık çalışanı olarak görev yapan kadın hekimlerde ölçeğin modifiye edilmiş birinci düzey çok faktörlü modelinin geçerli ve güvenilir bir şekilde kullanılabilceği gösterilmiştir.

Bu bağlamda sonraki yapılacak çalışmalarda sadece hekimler değil hemşire gibi hasta tedavisinde aktif yer alan kadın sağlık çalışanları araştırmaya dahil edilerek araştırma kapsamının genişletilmesi, demografik değişkenlere göre gruplar arası farklılık testlerinin yapılması veya başka kavramlarla olan ilişkilerinin analiz edilmesi önerilmektedir. İş- yaşam dengesi ölçeği kullanılarak kadın sağlık çalışanlarının iş-yaşam dengelerine ait mevcut durumlarının saptanması ile sıkıntı ve problemlerinin belirlenmesine, çalışma şartlarının iyileştirilmesine, kişi ve örgüt arasında dengeli bir düzenin oluşturulmasına katkı sağlanabilir.

Teşekkür

Kadın Hekimler Eğitime Destek Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sn. Dr. Demet Başer'e ve vakıf üyesi kadın hekimlerimize araştırma süresince verdikleri destekten dolayı teşekkür ederim.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek

Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Kaynakça

- Addagabottu, R. S., & Battu, N. (2015). A study on the variables that influence work life balance of women doctors and nurses with special reference to government and private hospitals of guntur district. *International Journal of Research in Management & Business Studies*, 2(3), 33-39.
- Adisa, T. A., Mordi, C., & Mordi, T. (2014). The challenges and realities of work-family balance among nigerian female doctors and nurses. *Economic Insights - Trends & Challanges*, 66(3), 23-37. <https://www.researchgate.net/publication/271530290>
- Akın, A., Ulukök, E., & Arar, T. (2017). İş-yaşam dengesi: Türkiye'de yapılan çalışmalara yönelik teorik bir inceleme. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 113-124. <https://doi.org/10.5578/jeas.57176>
- Aksu, B. Ç., & Orak, B. (2022). Covid-19 pandemisinin sağlık çalışanlarının finansal kaygı, iş-yaşam dengesi ve sosyal izolasyon düzeylerine etkilerinin incelenmesi. *International Journal of Management Economics & Business/Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 18(1).
- Akyüz, H. E. (2018). Yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi: Uygulamalı bir çalışma. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7(2), 186-198.
- Aytaç, M., & Öngen, B. (2012). Doğrulayıcı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi: İstatistik ve Aktüerya*, 5(1), 14-22.
- Behzadpoor, D. (2020). *Work-life balance among female dentists in Canada*. (Master's Theses). University of Toronto Faculty of Dentistry.
- Bird, J. (2006). Work-life balance: Doing it right and avoiding the pitfalls. *Employment Relations Today*, 33(3), 21-30. <https://doi.org/10.1002/ERT.20114>

- Conway, J. M., & Huffcutt, A. I. (2003). A review and evaluation of exploratory factor analysis practices in organizational research. In *Organizational Research Methods* (Vol. 6, Issue 2, pp. 147–168). <https://doi.org/10.1177/1094428103251541>
- Çakır, F. S. (2020). *Kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi (PLS-SEM)*. Ankara: Gazi Kitabevi Ltd. Şti.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dousin, O., Collins, N., & Kler, B. K. (2022). The experience of work-life balance for women doctors and nurses in Malaysia. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 60(2), 362–380. <https://doi.org/10.1111/1744-7941.12282>
- Ekinci, H., & Sabancı, A. (2021). İş-yaşam dengesi ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 151–163. <https://doi.org/10.24315/tred.690816>
- Ergül, B., & Yılmaz, V. (2020). COVID-19 salgını süresince aile içi ilişkilerin doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 38–51. <https://doi.org/10.21733/ibad.733909>
- Fisher, G. G., Bulger, C. A., & Smith, C. S. (2009). Beyond work and family: A measure of work/non-work interference and enhancement. *Journal of Occupational Health Psychology*, 14(4), 441–456.
- Forero, C. G., Maydeu-Olivares, A., & Gallardo-Pujol, D. (2009). Factor analysis with ordinal indicators: A Monte Carlo study comparing DWLS and ULS estimation. *Structural Equation Modeling*, 16(4), 625–641.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Guest, D. E. (2002). Perspectives on the study of work-life balance. *Social Science Information*, 41(2), 255–279.
- Gürbüz, S. (2021). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi*. Ankara: Seçkin
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Ankara: Seçkin
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139–152.
- Karagöz, Y. (2021). *SPSS AMOS META uygulamalı nicel-nitel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği* (3.). Ankara: Nobel.
- Karagöz, Y., & Bardakçı, S. (2020). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme*. Ankara: Nobel Akademi
- Kim, J. O., & Muller, C. W. (1978). *Factor analysis: Statistical methods and practical issues* (E. M. Uslaner, Ed.). CA: Sage.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Koğar, H. (2021). *R ile geçerlik ve güvenilirlik analizleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Koğar, H., & Yılmaz Koğar, E. (2015). Comparison of different estimation methods for categorical and ordinal data in confirmatory factor analysis. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 6(2).

- Maryam, R., & Khawar, R. (2022). Sub-threshold autistic traits as predictor of experiential avoidance and mood states among university students. *Pakistan Journal of Social Research*, 4(03), 113-120.
- Pandey A., & Pandey, M. (2016). Impact of work-life balance on job satisfaction of women doctors. *Problems and Perspectives in Management*, 14(2), 319–324. [https://doi.org/10.21511/ppm.14\(2-2\).2016.07](https://doi.org/10.21511/ppm.14(2-2).2016.07)
- Polat, Ş. (2017). İş özellikleri, iş-yaşam dengesi ve meslekten ayrılma niyeti arasındaki ilişkilerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Polat, Ş. (2018). Kadın öğretmenlerde iş- yaşam dengesi ve iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 187–205. <https://doi.org/10.21798/kadem.2019249085>
- Sürücü, L., & Maslakçı, A. (2020). Validity and reliability in quantitative research. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(3), 2694–2726. <https://doi.org/10.15295/bmij.v8i3.1540>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Boston: Pearson.
- Yaşloğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *Istanbul University Journal of the School of Business İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74–85.
- Yemez, İ. (2016). Doğrulayıcı faktör analizi ile sosyal medya reklamlarına yönelik tutum ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi: Cumhuriyet üniversitesi İİBF’de bir uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(2), 97-118.
- Yıldırım, İ. E. (2017). İstatistiksel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, M. (2022). *Doğrulayıcı faktör analizinde örneklem büyüklüğünün uyum indekslerine etkisi ve besin seçiminde etkili olan faktörleri belirleme ölçeğinin Türkçeye uyarlaması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Isparta.